

Diagnostika sluchovej percepcie

Autorka: Mgr. Lívia Muntágová

Hodnotiteľky: PhDr. Ľubica Kročanová
Mgr. Eva Vaščáková

Recenzentka: doc. PhDr. Alexandra Biščó Kastelová, PhD

Obsah

1. Prostredie.....	3
2. Kompetenčný rámec	3
3. Vzťah	3
4. Účel	4
5. Metódy a postupy	4
6. Diferenciálna diagnostika.....	5
7. Ďalší postup	6
8. Zoznam použitej literatúry	6

Sluchové vnímanie patrí medzi základné poznávacie funkcie. Predstavuje komplexnú schopnosť, ktorá podmieňuje zvládnutie techniky správneho čítania a písania písmen, slabík, slov aj čísel. Podstatnou mierou ovplyvňuje porozumenie zvukovej, rytmickej aj obsahovej stránky reči. Podieľa sa na rozvoji komunikácie a myslenia.

Oslabená schopnosť sluchového vnímania neznamená, že má dieťa poruchu sluchu. U niektorých detí aj so sluchom v norme sa môže proces sluchového vnímania vyvíjať nerovnomerne alebo oneskorene s negatívnymi dôsledkami v oblasti čítania a písania, najmä v období predprimárneho a primárneho vzdelávania.

Dieťa (žiak) má problémy s rozlišovaním hlások, tvorením slabík, slov, často zamieňa zvukovo podobné písmená alebo vynecháva písmená, komolí slová, resp. koncovky slov, nesprávne umiestňuje diakritické znamienka, s ťažkosťami si osvojuje gramatické pravidlá, nepamätá si výklad učiva, pokyny učiteľa a pod., čím sa prostredníctvom sluchovej cesty výrazne komplikuje proces učenia.

Na začiatku školskej dochádzky sa rozvíja aj schopnosť fonologickej sekvenčnej percepcie, t. j. vnímanie časovej postupnosti sluchových podnetov. Päťročné deti dokážu rozlíšiť sluchom hlásky na začiatku a na konci slova. Okolo 6. roku sa zlepšuje schopnosť rozlišovať hranice slov, diferencovať ich poradie vo vetách i radenie hlások v slove. Predovšetkým lokalizácia samohlások. Kvalita fonologickej percepcie závisí od kvality pozornosti. Tieto schopnosti sa najviac rozvíjajú v školskom prostredí pod vplyvom edukácie. Ich rozvoj umožňuje dozrievanie určitých oblastí v kôre temenného a čelného laloka, ktoré sú dôležité aj pre vývin vizuálno-sekvenčnej percepcie (Koukolík, 2000, in Vágnerová, 2012).

Oslabené sluchové vnímanie vytvára predpoklad vzniku špecifických porúch učenia (dysortografia, dyslexia).

Na odstránenie ťažkostí v oblasti sluchovej percepcie a pri stimulácii už oslabeného sluchového vnímania u konkrétneho dieťaťa (klienta) je potrebné využiť pravidelné a cielené rozvíjajúce aktivity formou stimulačných, reedukačných (korekčných) cvičení zameraných priamo na oslabenú oblasť (počúvanie, sluchová diferencácia, sluchová analýza a syntéza, sluchová pamäť, rozlišovanie figúry a pozadia, schopnosť rytmizácie).

1. Prostredie

Samostatná miestnosť, v ktorej je zabezpečené pokojné, tiché a príjemné prostredie v rámci školského (predškolského) zariadenia, ambulantne v centre poradenstva a prevencie.

2. Kompetenčný rámec

Špeciálny pedagóg, školský špeciálny pedagóg, psychológ, školský psychológ, logopéd, školský logopéd.

3. Vzťah

Kontakt s dieťaťom nadviažeme formou krátkeho rozhovoru. Primeraným spôsobom mu vysvetlíme, prečo sme sa stretli a ako bude diagnostika sluchového vnímania prebiehať. Ponúkneme mu možnosť oboznámiť sa s diagnostickou pomôckou (napr. využijeme atraktivitu bzučiaka).

4. Účel

Diagnostikou sluchovej percepcie na účely tohto štandardu rozumieme orientačné posúdenie počutia dieťaťa/žiaka a jeho základných auditívno-percepčných schopností spojených s vnímaním a spracovaním auditívnych podnetov.

Zaradenie tejto diagnostiky do procesu komplexnej diagnostiky v zariadení výchovného poradenstva a prevencie je na zvážení odborného zamestnanca. Odporúčaná je najmä pri problémoch v komunikácii, učení a pri vyjadrení obáv zo straty sluchu zo strany zákonného zástupcu alebo učiteľa.

Diagnostiku sluchovej percepcie je vhodné vykonať pri nastavovaní reedukácie (korekcie), najmä u žiakov s ťažkosťami v učení, vývinovými poruchami učenia a narušenou komunikačnou schopnosťou.

Na účely diagnostiky sluchovej percepcie u detí s už identifikovaným sluchovým postihnutím odporúčame využiť najmä štandard „Starostlivosť o dieťa so sluchovým postihnutím“.

5. Metódy a postupy

Významný zdroj informácií získame z pozorovania a štruktúrovaného alebo pološtruktúrovaného rozhovoru. Všimame si, ako dieťa reaguje na otázky, či sa potrebuje uisťovať o zadaní alebo preferuje jedno ucho pri rozhovore, či reaguje na nečakané zvuky a podobne.

Orientačná skúška sluchu – vyšetrenie sluchu šepotom a hlasitou rečou patrí medzi základné a orientačné vyšetrenia. Táto skúška nám poskytuje základné informácie o stupni sluchovej poruchy a o využiteľnosti sluchu.

Diagnostika špecifických porúch učenia (Novák, 2002, preklad a adaptácia Požár, 2002, T-239). Autor príručky J. Novák zostavil do jednej batérie súbor špecifických skúšok a testov, doteraz neštandardizovaných i štandardizovaných, ale často používaných v praxi. Nájdeme v nej aj testy a skúšky týkajúce sa sluchovej percepcie:

Skúška sluchového rozlišovania, Matějček, Z. 1995. Sluchové rozlišovanie foném je percepčnou aktivitou, ktorá je potrebná pri utváraní základných čitateľských a gramatických spôsobilostí. Pri poruche auditívnej diferenciacie zisťujeme u klienta labilitu alebo narušenú schopnosť rozlišovať znelosť a zvukovo podobné hlásky. Skúška skúma sluchové rozlišovanie foném. Je rozdelená na variant A – pre vek do 8 rokov a variant B – pre vek nad 8 rokov. Examinátor postupne vyslovuje dvojice slov a dieťa určuje, či sú rovnaké alebo odlišné (variant A), dieťa uvádza aj to, ktorými dvoma hláskami sa slová odlišujú (variant B). Štruktúra skúšky: dvojice slov bez racionálneho významu, ktoré sa líšia v znelosti hlások alebo tvrdými a mäkkými slabikami, prípadne sú identické. Vyhodnotenie skúšky môže predikovať ťažkosti pri nácviku čítania a osvojovania gramatiky. V reedukačnom (korekčnom) pláne je vhodné nastaviť následný postup s ohľadom na diagnostické závery.

Skúška sluchovej analýzy a syntézy, Matějček, Z. 1995. Skúška schopnosti diferencovať slovo na jednotlivé hlásky a z jednotlivých hlások poskladať slovo je jednou z kľúčových diagnostických skúšok. Sluchová analýza reči je nutná k tomu, aby sa dieťa naučilo písať,

sluchová syntéza reči je predpokladom nácviku čítania. Nedostatočne rozvinutá analýza a syntéza reči sa prejavuje komolením slov pri písaní a čítaní. Pridružené sú i ťažkosti v artikulačnej obratnosti pri narušení procesov auditívnej analýzy a nižšia vyspelosť vyjadrovacích schopností pri narušení procesov auditívnej syntézy. Pri skúške auditívnej analýzy examinátor vyslovuje jednotlivé slová podľa záznamového hárka a dieťa ich opakuje po jednotlivých hláskach. Pri skúške auditívnej syntézy examinátor hovorí postupne slová po jednotlivých hláskach a dieťa ich má vysloviť vcelku ako jedno slovo. Zosnímané zistenia vedú k optimalizácii následnej korekčnej činnosti individuálne vyšpecifikovanej pre dané dieťa.

Auditívna percepcia nerečových štruktúr (Novák, 2002). Skúška obsahuje 6 úloh zoradených podľa vzrastajúcej obťažnosti. Examinátor na akustickom bzučiaku predvedie zostavu tónov. Zreteľne odlíši krátke a dlhé tóny. Pri úlohách 1, 2, 3 má dieťa určiť, koľko tónov v každej prezentovanej zostave počulo. Pri úlohách 4, 5, 6 dieťa určí, koľko dlhých a koľko krátkych tónov počulo v každej zostave.

Skúška zmyslu pre rytmus (Žlab, 1960). Skúška obsahuje 6 úloh rôznej obťažnosti. Každú skúšku examinátor predvedie. Zreteľne odlíši dlhé a krátke tóny. Dieťa má čo najpresnejšie zopakovať zostavu tónov. Menej ako dvojtretinová úspešnosť by mala byť vážnym diagnostickým ukazovateľom a predmetom ďalšej interpretácie. Podľa výsledkov špeciálny pedagóg zostaví korekčný program a venuje sa nácviku reprodukcie 6rytmu.

Metodika na zachytenie čiastkových vývinových deficitov (Sindelar, 2008). Metodika na cielené zachytenie úrovne vývinu jednotlivých procesov spracovávania informácií („čiastkových výkonov“) – auditívne členenie, príp. diferenciacia figúry a pozadia, vizuálne členenie, príp. diferenciacia figúry a pozadia, priestorová orientácia, auditívna diferenciacia, vizuálna diferenciacia, auditívna pamäť, vizuálna pamäť, intermodalita a serialita (vychádzajúc z teoretického konceptu Brigitte Sindelar).

Na diagnostiku detí v predškolskom veku možno použiť **Včasné zachytenie deficitov čiastkových funkcií v materskej škole a v predškolskom veku – Mačka Mňau** (Sindelar).

TAPS – Test of Auditory Perception of Speech for Children. Test sluchového vnímania reči zisťuje hierarchiu sluchových schopností, ktoré sú nutné na porozumenie reči. Je zameraný na detekciu hlások, percepciu prozodických faktorov, identifikáciu slov a viet, integráciu sluchovej a zrakovej informácie, porozumenie viet so súvisiacim kontextom a viet s inštrukciou (bližšie in K. Gušťaříková, 2012).

Metóda GASP - metóda na vyšetrenie sluchovej percepcie, zameraná na detekciu a diskrimináciu foném, na identifikáciu slov a porozumenie viet (Linczényiová, Schlosserová, 1999).

Subtest fonemického uvedomovania (Mikulajová et al., 2012) – subtest zisťuje schopnosť analýzy a syntézy ako prediktorov čítania a písania u detí predškolského veku. Subtest má normy pre deti predškolského veku.

6. Diferenciálna diagnostika

Diagnostika sluchovej percepcie je diagnostikou čiastkovej poznávacej funkcie (napr.

sluchovej analýzy, reprodukcie rytmu a pod.), nie zmyslového deficitu, ale môže naň v určitom prípade poukazovať. Už pri podozrení na sluchové postihnutie je vhodné realizovať orientačnú skúšku sluchu, príp. hneď odporučiť vyšetrenie dieťaťa u odborného lekára (foniatra). Taktiež odporúčame všímať si najmä chyby v sluchovej diferenciacii sykaviek a zvukovo podobných hlások, ktoré môžu predikovať práve zmyslový deficit.

7. Další postup

Sluchová percepcia je zložitý proces, ktorý je možné adresnou stimuláciou podporiť. Existujú viaceré možnosti podpory pre deti s oslabením centrálného sluchového spracovania. Dieťa/žiak bude v tejto oblasti prosperovať, ak bude fungovať kooperácia zo strany učiteľa v rámci pedagogickej intervencie v súlade s odbornou intervenciou (špeciálny pedagóg, logopéd) formou špecifického sluchového tréningu.

Pri využití záverov z diagnostiky sluchovej percepcie v rámci komplexnej diagnostiky zapracujeme zistenia do správy z diagnostického vyšetrenie vo forme popísania vplyvu na edukačný proces a odporúčaných pedagogických postupov a spôsobu hodnotenia. Pri korekcii deficitu sluchovej percepcie vychádzame z diagnostických zistení. Následne zostavíme reedukačný (korekčný) plán s cvičeniami na rozvíjanie sluchového vnímania a oboznámime s ním ZZ dieťaťa/ žiaka.

Odborný zamestnanec sa na základe výsledkov diagnostiky vyjadří na účel poskytnutia podporného opatrenia. Vyjadří sa, ktoré podporné opatrenia pomôžu dieťaťu/žiakovi prekonávať prekážky vo vzdelávaní a tým sa plnohodnotne zapájať do výchovy a vzdelávania a rozvíjať svoje vedomosti, zručnosti a schopnosti. Vo vyjadrení na účel poskytnutia podporného opatrenia určí aj potrebný rozsah podporného opatrenia. Katalóg podporných opatrení špecifikuje podporné opatrenia vo výchove a vzdelávaní podľa § 145a školského zákona.

8. Zoznam použitej literatúry

GUŠTAFÍKOVÁ, K.: 2012. Diagnostika sluchových schopností. In: VANČOVÁ, A., GREGUŠOVÁ, H., TARCSIOVÁ, D.: Inovačné trendy v špeciálnopedagogickej diagnostike. Prednáškový kurz pre doktorandské štúdium, PdFUK Bratislava. 2012.

LINCZÉNYIOVÁ, G. - SCHLOSSEROVÁ, M. 1999. Diagnostika u sluchovo postihnutých detí. Možnosti využitia testu GASP! v sluchovom tréningu sluchovo postihnutých detí. EFETA – otvor sa: vedecko- odborný časopis o komplexnej rehabilitácii ľudí s postihnutím. 1999, 9(3), 26. ISSN 1335-1397.

LINCZÉNYIOVÁ, G. - SCHLOSSEROVÁ, M. 1999. Diagnostika u sluchovo postihnutých detí. Banská Bystrica: Metodické centrum, 1999. ISBN 80-8041-353-7.

MATĚJČEK, Z. 1995. Dyslexie – specifické poruchy učení. Jihočany: HŠH, 1995. 270 s. ISBN 80- 85787-27-X.

NOVÁK, J. 2002. T-239 Diagnostika špecifických porúch učenia. Preklad a adaptácia POŽÁR, L. Bratislava: Psychodiagnostika, 2002.

MIKULAJOVÁ, M. et al.: Čítanie, písanie, dyslexia (s testami a normami), SAL, Bratislava 2012, ISBN: 978-80-98113-94-1

Odporúčaná literatúra:

BEDNAŘOVÁ, J. - ŠMARDOVÁ, V.: Diagnostika dítěte předškolského věku, EDIKA, 2015